Pääkirjoitus

Konkurssien ja työttömyyden torjuntaan tarvitaan kansallisia ja yhteiseurooppalaisia ratkaisuja

Suomen talous | 22.04.2020

Koronaepidemia on saattanut kansalaiset ja poliittiset päättäjät uudenlaisen tilanteen eteen. Kun virus tarttuu ihmisestä toiseen ja kun epidemian taloudelliset vaikutukset leviävät nopeasti yritysten, kotitalouksien ja eri maiden välillä, olemme tavallistakin enemmän riippuvaisia toistemme toiminnasta.



Ensi sijassa on pidettävä huolta ihmisten terveydestä ja turvallisuudesta. Ratkaisuja tehtäessä on otettava huomioon yhtä aikaa sekä epidemian leviäminen, terveydenhuollon toimintakyky että talouden kehitys. Ne ovat kaikki kytköksissä toisiinsa. Tarvitaan eri alojen asiantuntemusta, ja sen pohjalta vastuulliset päätöksentekijät joutuvat tekemään vaikeita yhteiskuntapoliittisia valintoja.

Suomen Pankissa on alkukevään aikana tarkasteltu koronaepidemian vaikutuksia talouteen sekä kriisiin parhaiten vastaavaa talouspolitiikkaa. Tänään julkaisemme artikkeleita näistä selvityksistä, jotka hyödyntävät eri näkökulmia.

Pandemia on aiheuttanut maailmantalouden kriisin, jossa maailman tuotanto näyttäisi supistuvan

vielä enemmän kuin vuosien 2008 ja 2009 kansainvälisessä finanssikriisissä. Kuinka paljon ja kuinka pitkäaikaisesti talouskehitys heikkenee, riippuu pitkälti siitä, kuinka kauan rajoitustoimia joudutaan eri maissa jatkamaan ja kuinka hyvin talouspolitiikan keinoin onnistutaan torjumaan konkursseja ja työttömyyttä.

Vuosien 2008 ja 2009 finanssikriisi koski etenkin kehittyneitä talouksia. Tämänhetkinen kriisi on sen sijaan poikkeuksellisella tavalla maailmanlaajuinen, kun monet nousevatkin taloudet ovat suurissa ongelmissa. Niitä painavat paitsi pandemian suorat taloudelliset vaikutukset myös raaka-aineiden maailmanmarkkinahintojen lasku ja nopea pääomien ulosvirtaus. Yli puolet kansainvälisen valuuttarahaston 189 jäsenmaasta on hakenut rahastolta valmiusluottoa tai suoranaista hätärahoitusta. Tällaista ei ole koskaan aiemmin tapahtunut.

Taantuma on käsillä myös Suomessa. Suomen Pankin 7.4.2020 julkaisemien laskelmien mukaan Suomen talous supistuu tuntuvasti tänä vuonna. Jos viruksen leviäminen tukahdutetaan nykyistä voimakkaammin toimin, kokonaistuotanto voi tänä vuonna vähentyä 5 %. Jos taas viruksen leviämistä pyritään nopean tukahduttamisen sijaan hidastamaan, rajoitustoimia joudutaan jatkamaan pidempään. Jälkimmäisessä skenaariossa Suomen talous supistuu tänä vuonna 13 % ja toipuminen on hitaampaa. Heikomman skenaarion toteutumista on syytä pyrkiä välttämään kaikin keinoin, sekä epidemiaa rajoittavin toimin että talouspolitiikan toimenpiteillä.

Kun kriisiin parhaillaan reagoidaan, torjutaan samalla sekä välittömiä ongelmia että pidemmän aikavälin seurauksia. Yritysten konkurssiaalto ja suurtyöttömyys olisivat talouden pidemmän aikavälin näkymien kannalta erityisen vahingollisia. Mitä pidempään talouden rajoitustoimia joudutaan pitämään voimassa, sitä suuremmaksi kasvaa riski, että pidemmän aikavälin kielteiset vaikutukset toteutuvat.

Yritysten vaikeudet kasaantuvat tällä hetkellä hyvin nopeasti. Suomen Pankissa tehtyjen laskelmien mukaan eräillä toimialoilla jo kolmen kuukauden rajoitustoimien jälkeen noin joka toisen yrityksen kassa on tyhjä, jos uutta rahoitusta tai tukea ei ole saatavissa.

Kriisin aikana etenkin moni yritys, samoin kuin kotitalous, tarvitsee kipeästi rahoitusta. Keskuspankin tehtävänä on tällaisessa kriisissä tehdä voitavansa edullisen rahoituksen varmistamiseksi huolehtimalla markkinoiden kasvaneista likviditeettitarpeista. EKP:n uudessa pandemiaan liittyvässä osto-ohjelmassa tehdään arvopaperien ostoja tänä vuonna 750 miljardin euron edestä. Tämä ohjelma täydentää muiden rahapolitiikkaa keventävien toimien vaikutusta. Osto-ohjelmissa on määrä tehdä tänä vuonna netto-ostoja yhteensä yli 1 000 miljardin euron edestä.

Kun kotitaloudet ja yritykset ovat erittäin vaikeassa tilanteessa, on EKP:n neuvosto valmis tekemään kaiken tarvittavan mandaattinsa puitteissa sen helpottamiseksi. EKP:n neuvosto seuraa

rahoituksen kehitystä jatkuvasti ja on tarvittaessa valmis lisätoimiin. Samalla peräänkuulutamme jäsenvaltioilta parempaa eurooppalaista yhteistyötä ja toimia talouden tukemiseksi.

Rahapolitiikan toimien lisäksi pankkien luotonantokykyä on kasvatettu myös pääomavaatimuksia keventämällä ja muilla pankkien sääntelyä väliaikaisesti helpottavilla toimilla. EKP on tehnyt suurempia pankkeja koskevia päätöksiä euroalueen laajuisesti. Suomessa päätöksiä on tehnyt myös Finanssivalvonta.

Lisäksi Suomen Pankki on käynnistänyt suomalaisten yritystodistusten ostot osana omaa sijoitustoimintaansa. Yritystodistusten markkinoilla ei toimi pieniä yrityksiä, mutta yritystodistusten ostot helpottavat välillisesti myös pienten yritysten tilannetta, koska ostot vapauttavat pankkien taseissa tilaa luotonantoon pienemmille yrityksille.

Näiden toimien myötä Suomessa toimivien pankkien on lupa olettaa olevan täysillä mukana kansallisissa talkoissa huolehtimassa yritysten rahoituksen saatavuudesta, myös pienten yritysten, kuten ne näyttävät tekevänkin. Toki luototettavien yritysten tulee joka tapauksessa olla elinkelpoisia.

Nykyisissä poikkeuksellisissa oloissa perusteltuja ovat myös toimet, joilla yritysten rahoitusta tuetaan laajasti julkisen vallan takauksin, sekä yrityksille maksattavat suorat tuet. Ilman näitä toimia olisi edessä suuri määrä sellaisten yritysten konkursseja, joiden on syytä odottaa olevan kriisin akuutin vaiheen jälkeen kannattavia ja elinkelpoisia. Oleellista on saada tuki perille sitä tarvitseville yrityksille riittävän nopeasti. Tämä ei ole helppo mutta kylläkin välttämätön tehtävä, jos haluamme säilyttää toimivan yrityskentän.

Kaiken kaikkiaan julkisen vallan tuen muodoissa ja julkisen talouden hoidossa tarvitaan erilaisia lähestymistapoja kriisin eri vaiheissa. Kun talouden toimintaa rajoitetaan nyt laajasti, oleellinen merkitys on edellä mainituilla yritysten tukemisen muodoilla. Sen sijaan kun rajoituksia voidaan aikanaan purkaa, kotimaisen kokonaiskysynnän tukemisesta voi olla aiempaa enemmän hyötyä etenkin, jos se samalla edistää mahdollisuuksia talouden kasvuun pidemmällä aikavälillä.

Akuutin kriisin aikana julkisen velan kasvu on väistämätöntä ja itse asiassa välttämätöntä. Talouden tukeminen ei muuten onnistu. Sen jälkeen edessä on vastaavasti aiempaa suurempi tarve kohentaa julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyyttä. Työllisyyden edellytysten parantamisen ja julkisten menojen kasvua jarruttavan sote-uudistuksen tarve on entistäkin suurempi.

Riski työttömyyden jäämisestä suureksi kasvaa, jos rajoituksia joudutaan pitämään voimassa pitkään. Keskeinen tavoite rajoitusten aikana on välttää irtisanomisia ja työpaikkojen menetyksiä ja rajoitusten purkamisen jälkeen työllisyyden saaminen uudelleen kasvuun.

Jotta rajoitusten purkamisen jälkeen kysynnän elpyminen voisi kasvattaa tuotantoa ja työllisyyttä, on tärkeää, että yritykset ovat voineet pitää osaavan työvoimansa ja sitä kautta ylläpitää eväitä kehittää ja laajentaa toimintaansa. Lomautusten nopeuttaminen irtisanomisten sijaan on palvellut tätä tavoitetta, mikä oli työmarkkinajärjestöiltä tärkeä aikaansaannos. Hyvin toimivat työmarkkinat ovatkin edellytys sille, että kriisistä selvitään ylläpitäen korkeaa työllisyyttä.

Toisaalta esimerkiksi Saksassa työmarkkinoiden järjestelmään on sisäänrakennettu Suomea enemmän monenlaisia joustoja, kuten lyhennetyn työajan järjestelmä, kriisi- eli avaamislausekkeet, työaikapankit ja laaja paikallinen sopiminen, jotka kriisioloissa toimivat tärkeinä työllisyyttä ylläpitävinä puskureina. Suomessa tärkeää on myös välttämättömien toimeentuloa tukevien ratkaisujen toteuttaminen kannustavasti niin, että työllisyyskehitys voi kysynnän vahvistuessa elpyä.

Aikanaan akuutin kriisin jälkeen talous on uudessa tilanteessa, mutta moni vanha huolenaihe on edelleen ajankohtainen. Kun siinä vaiheessa taloutta tuetaan julkisin varoin, etusija on syytä antaa sellaisille hankkeille, jotka tukevat kestävää kehitystä ja julkista taloutta ja kasvattavat tuotantomahdollisuuksia. Investoinnit ilmastonmuutoksen hillintään ovat yhä tarpeen. Tarpeen on myös panostaminen koulutukseen sekä tutkimus- ja kehitystoiminnan edellytyksiin, samoin kuin syrjäytymisen torjumiseen.

Euroopassa pandemia on kaikkien yhteinen ongelma. Sen aiheuttamat vaikeudet eivät johdu minkään yksittäisen maan holtittomasta taloudenhoidosta. Vaikeimpaan asemaan joutuneiden jäsenmaiden tukeminen on siksi tarpeen. Suomenkin kannattaa edistää aktiivisesti ja rakentavasti yhteistä eurooppalaista ratkaisua, jolla rakennetaan siltaa EU-maiden välille. Yhteinen eurooppalainen finanssipoliittinen elvytysohjelma on vahvasti myös Suomen etu, koska olemme hyvin riippuvaisia Euroopan talouden kehityksestä.

Keskinäisen riippuvuuden merkitys on nyt suuri sekä ihmisten jokapäiväisessä vuorovaikutuksessa että talouden toiminnassa, myös kansainvälisesti. Jotta selviämme kriisistä mahdollisimman pienin menetyksin, meidän pitää päätöksissämme ottaa toiset huomioon ja tukea toisiamme.

Me suomalaiset olemme yhdessä selvinneet pahemmistakin paikoista. Luotan siihen, että pakon sanelemasta fyysisestä etäisyydestä huolimatta kykenemme nytkin sellaiseen kansalliseen ja kansainväliseen yhteistyöhön, jota tämän kriisin selättäminen ja sen vaurioiden oikeudenmukainen lievittäminen vaatii.

Helsingissä 22. huhtikuuta 2020

Olli Rehn

Suomen Pankin pääjohtaja

Asiasanat

EKP, korona, koronakriisi, koronavirusepidemia, Suomen Pankki